

מראי מקומות - יבמות

לד.

א. ואשם א'

הק' הנתיות המשפט (כ"ח, ב'), הא מבואר בפסחים (כט), דכל היכא שאין ההקדש בר דמים, אינו חייב חומש ואשם. וא"כ, כיון דכאן מיירי בנותה, א"כ למה חייב אשם, הרי נותר הוי אסור בהנאה, ולכן אינו שוה כלום. ות' דמה דאמר' דהיכא שאינו שוה כלום אינו חייב חומש ואשם, היינו דוקא היכא שקדוש קדושת דמים, דאז המעילה היא מדין גזילת הקדש, והא לא גזל כלום. אבל כאן מיירי בקדושת הגוף, דמעילה דידה לא תלי בדמים כלל. וע"ש מש"כ ליישב עפ"ז קו' הקצות (כ"ח, א') שנביא לקמן.

ב. ר"מ אומר אם ה' שבת והוציאו חייב

הק' הקצות (כ"ח, א'), מה מוסיף ר"מ בהא דשבת, הא לכאור' מה דמוסיף גרע אשם, שהרי אי' בתוס' בפסחים (כט) דהיכא שאין תשלומי קרן וחומש, גם אין חיוב להקריב אשם. וא"כ, כיון דבשבת הוי חיוב מיתה במזיד, א"כ לימא דקם לי' בדרבה מיני, וממילא יהי' פטור מתשלומין על מעילתו, וממילא גם לא יהי' חייב באשם. ות' ע"פ מש"כ שם, דאף היכא דאמר' קלב"מ, מ"מ איכא חיוב לצאת ידי שמים [עכ"פ היכא דלא עבדינן החומר בפועל, ע"ש בהמשך], וא"כ כיון דאין ממשכנין בחטאות ואשמות, נמצא דכל חיובו הוא רק לצאת ידי שמים, וא"כ שפיר חייב להביא האשם מעילות.

ג. והוציאו בפיו חייב

פרש"י דמה שחל בבת אחת הוא האיסור אכילה דיו"כ והאיסור מלאכה דשבת. והק' תוס', דאיסור אכילה דיו"כ ואיסור מלאכה דשבת אין מעכבים אהדדי כלל, וודאי אפי' זה אח"ז חלין. ולכן פי' דמיירי לענין איסור הוצאה דשבת ודיו"כ. וביאר בשיעורי ר' שמואל (אות רע"ז) "וחזינן בתוס' דאין מתחשבים בהא דהמציאות בפועל שוה, אלא בעיני נמי דלהוי בתרווייהו אותו גדר איסור". וכמובן דרש"י חולק ע"ז, וס"ל דכל זמן דבפועל מעשה זה נאסר משום איסור אחר, שייך בו הכלל דאין איסור חל על איסור. והק' על תוס' מהא דסוגיין דלא חייל איסור מוקדשין על איסור חלב אלא ע"י איסור מוסיף. ולכאור' לשי' תוס' לא צריך לזה, שהרי האיסור חלב הוא רק איסור אכילה, משא"כ מעילה הוא איסור הנאה, ולכן הוי ב' עניינים נפרדים, ויחול עכ"פ האיסור הנאה של המעילה. וביאר ר' שמואל ד"ל דכשאוסרים אכילה, הגדר הוא דהתורה אוסרת "הנאת האכילה", וא"כ איסור אכילה ואיסור הנאה הוי גדר א' להם, וא"כ שפיר לא חל איסור הנאה על איסור אכילה, אף לשי' תוס'.

ד. והרי תרומה, דאין זמנה בהול, וקפטר

הק' הריטב"א, אדרבה, התם לדברי הכל צריך ליפטר, משום דאנוס הוא, דמהכ"ת שיש לו לדעת דפסול הוא. ות' דמיירי דנפק עלי' קול דפסול הוא. וכ' דדייקא נמי, דהא קתני ד"נודע" שהוא פסול, ולא קתני ד"נמצא", שהוא פסול, שיהי' משמע מלשון זה שלא הי' ידוע כלל מעיקרא.

ה. בשופעות מתוך י"ג לאחר י"ג, וכו'

פרש"י, שמסרו הקידושין שיחולו ליום המחרת כשהן נעשין גדולים. וכבר הק' תוס' דהא אין יכול לקדש או לעשות שליח עד שיגדיל, דהא אין מעשה קטן כלום. ולכן פי' תוס' באור"א, ע"פ גירסא אחרת בגמ'. וליישב פרש"י, כ' הקרן אורה דלזה כ' רש"י דמסרו לה הקידושין ביום דמשלים י"ב וי"ג, דהיינו סמוך לערב של י"ב וי"ג, ואמירתן בזה לא גרע מהדין שהי' מדבר עמה על עסקי גיטין וקידושין, דאי"צ אמירה מחדש. והנתינה מבעו"י ג"כ חשובה נתינה, כיון שלא נתן להן אלא לאחר שיגדלו, ולכי גדלי ברצונם בקדושין, נגמר הנתינה, וכל הקדושין באו יחד. עוד צידד בשיעורי ר' שמואל (ש"מ) לבאר דהא דאין מעשה קטן כלום, אי"ז משום דחסר לקטן דעת בפועל, אלא דהלכה היא דאין לדעתו דין דעת. וא"כ, כשהקטן עושה מעשה שיחול לכשיגדיל, כיון שהי' לו דעת בשעה שעשה המעשה, א"כ דעת זו עדיין קיימת כשיגדיל, ואע"פ שבפועל אינו חשוב כלום, מ"מ הדעת שלו קיימת.

עוד הק' הראשונים (רמב"ן, ועוד), דלכאור' לפי רש"י הוי הקנאת דבר שלא בא לעולם, ואין יועיל. ובשיעורי ר' שמואל אי' דלפי הסברא הנ"ל גם קו' זו מיושבת [ולכן כ' דע"כ הי' לראשונים הבנה אחרת בהא דלא קשה הא דאין מעשה קטן כלום, שהרי הקשו רק מהא דדבר שלא בא לעולם, דהיינו, דאף דחשיב דבר שלא בא לעולם, לא הי' חסרון אחר מצד דעת בקידושין, וצ"ע בדעתם]. וע"ש (אות שד"מ) שהביא ר' שמואל מהמשנה למלך דיישב דעת רש"י, דס"ל דהיכא שאינו מחוסר מעשה אלא מחוסר זמן בעלמא, אין לזה חסרון של שלבל"ע, וע"ש מה שהק' עליו.

ו. בשופעות מתוך י"ג לאחר י"ג, וכו'

ע' משכנות יעקב (אה"ע מ"ז) שהביא רא"י מדברי הגמ' כאן כפרש"י [דלא חלו האיסורים עד שיגדלו], דהתורה לא הזהירה כלל לקטנים. והק' דלכאור' סותר לסוגיא דסנהדרין דמבואר דאיסורא דאורייתא רביע על הקטן, אלא שפטור מן העונש, משום דחס רחמנא עלי'. וכ' דאולי נידון זה תלוי במח' אם קטן אוכל נבלות אי ב"ד מצווין להפרישו, דלמ"ד

מראי מקומות - יבמות

לד. (המשך)

כבר נפסלה מתרומה מאותה ביאה, וא"כ ע"כ מיירי מתני' בבתולות. וע' בתוס' הרא"ש שהביא מהמהר"ם מרוטנברג דתני' דכיון דקתני דבשעת כניסתן לחופה הוחלפו, משמע דקודם לכן לא הי' שייך דין זה, וע"כ היינו משום דקודם כניסתן לחופה לא היתה אשת איש רגילה, אלא נערה המאורסה, ובנערה המאורסה ליכא כרת, וא"כ ליכא חטאת בשגגתה, ולא הי' שייך ל"ו חטאות. וא"כ, ע"כ מיירי בבתולה, דבבעולה, שפיר דינה בכרת אף באירוסין, וא"כ ע"כ זהו ביאה ראשונה שלה.

ח. ולטעמיה, דלר"א דמחייב על כל כח וכח טובא הויין הק' הריטב"א, דלמא אה"נ, ואנן דלא כר"א קיימינן עכשיו. וכ' דכבר נשמר רש"י מזה, וביאר דקו' הגמ' מל"ב חטאות היא ג"כ דוקא לפי ר"א, וביאר רש"י דלעיל מוקמינן סוגיין אליבא דר"א. וביאר הריטב"א, דע"כ קו' הגמ' שהק' דליחייב ל"ב הוא אליבא דר"א, דאף דאליבא דרבנן נמי שייך שיתחייב ל"ב, אם ביאה השני' הי' בהעלם אחר, מ"מ אי"ז מסתבה, דאטו ברשיעי עסקינן, דאחר שיש להם ידיעה על ההחלפה, שלא יזדהרו עוד בחילופא, אע"כ דאזלי' אליבא דר"א.

שהוא מוזהר מן התורה, רק רחמנא פטרי' מן העונש, למה לא יהי' הב"ד מצווין להפרישו קודם שיעבור, דנהי דחס רחמנא עליו מלענשו, למה יניחוהו בתחלה לעבור עבירה, אע"כ ס"ל שאינו מוזהר כלל. ומאן דס"ל דב"ד מצווין להפרישו, היינו משום דס"ל דהקטנים מוזהרים בהם. ובאור שמח (איסורי ביאה ג', ב'; ד"ה אולם ראיתי) כ' דמה דאמרי' בסנהדרין דעבד איסורא ורחמנא הוא דחס עלי', זה שייך רק בשעשה במזיד. אבל בקרבן, כיון דליתא אלא בשוגג, הרי החיוב הוא משום דהוה לי' לאיזדהורי, וזה לא שייך בקטן. ויוצא לדבריו דביאור דברי הגמ' כאן דכל האיסורים חלים בבת אחת, היינו כלפי קרבנות. (וחידוש הוא, דנמצא דכלפי מזיד כבר חלו האיסורים מקודם, וא"כ שייך לומר אין איסור חל על איסור, אבל כלפי שוגג, דחלו האיסורים בבת אחת, כולם חלו, וצ"ע בזה.)

ז. והא אין אשה מתעברת בביאה ראשונה

העיר הרמב"ן, מהכ"ת לאוקים מתני' דוקא כשהיו בתולות כדי להק', לימא שהיו בעולות מקודם. ותני' דלפי פי' הר"ח [וכן פי' תוס'] דהגמ' לעיל דשופעות מפחות מבן לג' לבן ג' מיירי, דהיינו דאביה קיבל קידושין בשבילה כשהיתה פחותה מבת ג', וא"כ, אם היתה נבעלת לאחר שהיתה כבר בת ג',